

Zvonko Merkaš*
Marija Merkaš**

UTJECAJ AGRESIJE NA UKRAJINU NA GLOBALNU OPSKRBU ŽITARICAMA: ANALIZA I PERSPEKTIVE

Sažetak

Agresija na Ukrajinu snažno utječe na izvoz žitarica i posljedično izaziva značajan poremećaj u opskrbi hranom. U radu se analizira utjecaj rata na globalnu sigurnost opskrbe žitaricama te se istražuju uzroci i posljedice snažnog poremećaja na globalnom tržištu hrane. Predmet je istraživanja trend značajnog rasta cijena i nesigurnosti opskrbe hranom. Cilj je rada analizirati situaciju i perspektive geostrateškog položaja jedne od najvećih izvoznica žitarica u svijetu, odnosno istražiti i analizirati u kojoj mjeri onemogućavanje opskrbe žitaricama onih država koje izravno ovise o uvozu žita iz Ukrajine utječe na izvoz i uvoz žitarica u ostatku svijeta. Istraživanje je provedeno usporedbom dostupnih sekundarnih podataka prije i nakon agresije. U radu se odgovara na istraživačka pitanja: U kojoj mjeri agresija na Ukrajinu utječe na izvoz žitarica iz te zemlje?; U kojoj mjeri narušena sigurnost opskrbe hranom u svijetu uzrokovana agresijom na Ukrajinu?; Koje su posljedice rata za države uvoznice žitarica, odnosno u kojoj mjeri agresija utjecala na cijenu hrane u svijetu? Rezultati kvantitativnog istraživanja omogućuju projekciju posljedica rata u državama uvoznicama žitarica.

Ključne riječi: međunarodno poslovanje, globalizacija, agresija u Ukrajini, žitarice

1. Uvod

Zahvaljujući međunarodnoj trgovini, globalnoj proizvodnji, proizvodnim i opskrbnim lancima te financijskim, robnim, poljoprivrednim i drugim tržištima, suvremeni je svijet povezaniji nego ikada prije (Andrijanić i Pavlović, 2021). Očito je da se kriza u nekom dijelu svijeta lako i učinkovito prelijeva na njegove druge dijelove, uzrokujući ključne negativne učinke na globalnu i nacionalnu ekonomiju,

* izv. prof. Zvonko Merkaš, Libertas međunarodno sveučilište, Zagreb, Hrvatska, zmerkass@libertas.hr

** Marija Merkaš, Libertas međunarodno sveučilište, Zagreb, Hrvatska, mmerkass@sudent.libertas.hr

energetsku i prehrambenu sigurnost, svjetske cijene, životni standard i okoliš. Za nastajanje globalizacije u društvu zaslužna je međunarodna razmjena. Jedna država ne može sama sebi priskrbiti svu potrebnu robu i usluge, pa su države primorane na adekvatnu razmjenu da bi namirile nedostatke onoga što ne mogu same proizvesti ili im je ekonomski isplativije uvesti iz druge države (Bjelić, Trošić Jelisavac i Petrović Popović, 2010). Travnikar (2022) u svom radu navodi da rusko-ukrajinski rat donosi mnoge ekonomske i socijalne izazove: „Između ostalog, izaziva previranja u svijetu tržišta energije i hrane, utječe na funkcioniranje globalnih prehrambenih sustava i prijeti sigurnosti hrane” (Travnikar, 2022: 1). Madžar (2022) navodi da je ukrajinski rat uvelike promijenio koncept i krajolik globalnog gospodarstva, što je dovelo do niza neželjenih posljedica: „Ova ratna kriza poremetila je globalna financijska tržišta, proizvodnju, izvoz i opskrbne lance, dovela do naglog rasta svjetskih cijena energenata i hrane, kao i do inflatornih pritisaka, izazvala dramatičnu humanitarnu katastrofu, ugrozila globalnu sigurnost hrane i povećala transportne troškove, ugrožavajući sam rast globalnog BDP-a” (Madžar, 2022: 12). Važno je istaknuti da neke države zbog uvjeta na domicilnom tržištu mogu jeftinije proizvoditi, odnosno biti konkurentnije jer imaju više radne snage nego ostale. Država može biti bogata prirodnim resursima koji su potrebni da bi se ostvarili normalni uvjeti za život, pa putem međunarodne trgovine omogućuje to i ostalima. Jedna država proizvodi ono što druga nema i obrnuto te Jagran u svom radu navodi da je to najvažniji razlog međunarodne razmjene (Jagran, 2014). Hrana općenito, a danas posebno žitarice predstavljaju jedan od najvažnijih prehrambenih proizvoda. Njihov nedostatak na globalnom svjetskom tržištu izazvao je značajne i dramatične poremećaje na geopolitičkom planu, što za posljedicu ima visoke transportne troškove i značajne promjene cijene ovog izuzetno važnog segmenta međunarodnog poslovanja. Agresija na Ukrajinu dovela je do značajne nesigurnosti ne samo u Europi nego i šire, počevši od prijetnji glada i nestabilnosti do eskaliranja cijena žitarica zbog povećanih transportnih troškova, krađe i preprodaje ukradenog žita. U radu se istražuje kretanje cijena i nesigurnost opskrbe žitom nakon najvećeg napada agresora na jednu samostalnu europsku državu od Drugog svjetskog rata. Cilj rada jest analizirati situaciju i perspektive geostrateškog položaja jedne od najvećih izvoznica žitarica u svijetu, odnosno istražiti u kojoj mjeri onemogućavanje opskrbe žitaricama onih država koje izravno ovise o uvozu žita iz Ukrajine utječe na izvoz i uvoz žitarica u ostatku svijeta. Istraživanje je provedeno usporedbom dostupnih podataka prije i nakon agresije, odnosno u najvećoj mjeri usporedbom stanja u 2021. i 2022. godini. Rad ispituje utjecaj ukrajinske krize na funkcioniranje globalne trgovine, kao i na svjetsko tržište hrane i sigurnost hrane. Glavno je istraživačko pitanje nakon provedenog istraživanja u kojoj je mjeri moguće mjerama obnove međunarodne trgovine prehrambenim proizvodima po završetku agresije na Ukrajinu povećati u krat-

kom roku volumen razmjene žitarica kao najvažnijeg prehrambenog proizvoda koji Ukrajina izvozi u Europsku uniju.

2. Značaj Ukrajine u međunarodnoj trgovini žitaricama

Ukrajina je 2008. ulaskom u članstvo WTO-a (engl. *World Trade Organization*) osnažila uvjete suradnje s Europskom unijom, a već je 2012. godine potpisala sporazum DCFTA (engl. *Deep and comprehensive free trade area*). Tim sporazumom Ukrajina proširuje pristup europskom tržištu i osnažuje trgovinske i ekonomske odnose (Musladin, 2013). Ukrajina je od 2009. godine članica Istočnog partnerstva, koje je Europska unija osnovala da bi poboljšala odnose s bivšim članicama SSSR-a. Europska unija je sporazumom o pridruživanju i slobodnoj trgovini približila Ukrajinu europskoj pravnoj stečevini i politici trgovanja te tako usmjerila Ukrajinu zapadu. Europska unija jedan je od najvećih trgovinskih partnera Ukrajine, a i Ukrajina je najveći trgovinski partner Europskoj uniji ako je usporedimo s ostalim zemljama Istočnog partnerstva. Europska unija poticanjem međunarodne trgovine želi promicati i širiti vrijednosti Unije, a zemljama pomaže i financijski da bi potakla njihov razvitak i kompetentnost na tržištu. Iako je nekim zemljama taj pakt put k Europskoj uniji, druge nemaju te namjere, već pokušavaju na taj način održavati ekonomsku ravnotežu. Problem koji je eskalirao jest taj što se u odnos Europske unije i Ukrajine umiješala i Rusija zbog vlastitih interesa i činjenice da bi ulaskom Ukrajine u Europsku uniju njezine granice došle do same Rusije (Martinović, 2022).

Pariški međunarodni sastanak na vrhu održan 2008. godine osnažio je gospodarski odnos između Europske unije i Ukrajine, te se započelo razmatrati moguće buduće pridruživanje Ukrajine Europskoj uniji. Sastanci vezani za čvršće partnerstvo intenzivno se vode od 2014. godine. Vijeće za pridruživanje tako je imalo značajnu ulogu u jačanju ukrajinskog gospodarstva. Integracija Ukrajine s Europskom unijom i pridruživanje WTO-u snažno podupire ekonomsku tranziciju Ukrajine, a članstvo Ukrajine u WTO-u ojačava i reformira vanjsku trgovinu Ukrajine (Popović i Zovko, 2022). Ukrajina je pridruživanjem WTO-u bila primorana prilagoditi svoju trgovinu zahtjevima i potrebama navedene organizacije i tako otvorila svoju trgovinu tržištu, ponajviše obnovom trgovinskih tarifa (Nekhay, Gay i Fellmann, 2011). Pregovori o članstvu bili su zaustavljeni zbog pitanja naknada koje bi Europska unija trebala isplatiti Ukrajini zbog slabljenja trgovine s Rusijom u slučaju da Ukrajina postane članica Europske unije. Godine 2017. odnos Europske unije i Ukrajine usmjerava se prema pridruživanju te Ukrajina dobiva europsku podršku vezano za odnos s Rusijom i ratno stanje na Krimu (Radenković, 2020).

Ukrajina je jedan od najvećih izvoznika žitarica na svijetu izvozeći 18 milijuna tona pšenice godišnje, 27,9 milijuna tona kukuruza, 6,8 milijuna tona suncokretovog ulja i 2,4 milijuna tona uljane repice (UN Comtrade, 2020). Dakle, Ukrajina ima izuzetno značajan udio u međunarodnoj trgovini usjevima, pa je to glavni razlog zbog čega je agresija na ovu zemlju stvorila veliku nesigurnost u opskrbi hranom i značajno povećala broj gladnih u svijetu. Prema dostupnim podacima Ujedinjenih naroda (UN Comtrade, 2020) preko 400 milijuna ljudi u svijetu oslanja se na ukrajinske zalihe hrane. FAO – Organizacija za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih naroda – u svom izvještaju navodi da se u 2022. godini preko 81 milijun ljudi u 41 državi suočavao s krizom opskrbe hranom ili težim pojavama gladi (*Al Jazeera*, 2022). Uobičajeno se i do 90 % pšenice, kukuruza i drugih žitarica s ukrajinskih polja brodovima prevozi do svjetskih tržišta. Zbog ruske blokade crnomorske obale te su poljoprivredne kulture dugoročno zadržavane i spriječen je njihov transport. Ukrajina, jedan od vodećih proizvođača i izvoznika žitarica u svijetu, tako je bila spriječena u međunarodnoj trgovini te robe značajne za svjetsko međunarodno gospodarstvo. Tako je, prema dostupnim podacima koje objavljuju organizacije kojima koordiniraju Ujedinjeni narodi (UN Comtrade, 2021), Ukrajina u razdoblju od 2019. do 2020. proizvela oko 74,7 milijuna tona žitarica. Godine 2021. proizvela je 63,9 milijuna tona žitarica; zbog pandemije smanjen, ali još uvijek značajan iznos. Vrijednost robnog izvoza 2019. bila je 49,5 milijardi USD, a uvoza 55,4 milijarde USD. Poljoprivredni i prehrambeni proizvodi u pravilu dugi niz godina čine više od trećinu izvoza Ukrajine.

Predratnih godina Ukrajina je izvozila 44 milijuna tona žitarica, a u sadašnjem ratnom stanju izvozi manje od polovine tog iznosa, odnosno svega 20 milijuna tona, što jasno pokazuje u kojoj se mjeri odvija velika globalna kriza diljem svijeta. Prema nekim procjenama, nedostaje preko 20 milijuna tona žitarica u opskrbnom lancu. Pšenica je na robnim burzama u 2022. godini probila sva dotadašnja ograničenja cijena. Tako je u samo jednom tjednu u 2022. godini porasla više od 20 %, na mjesečnoj razini više od 40 %, a na godišnjoj oko 65 %. Cijene žitarica porasle su zbog povišenja ulaznih troškova mineralnih gnojiva i pogonskog goriva, kao i zbog rasta cijena zaštitnih sredstava, što se, zaključujemo, dodatno odrazilo na proljetnu sjetvu 2023. godine te će značajno utjecati na cijenu proizvoda na svjetskom tržištu krajem 2023. godine. Pritom, radi objektivnosti u istraživanju nikako ne treba zanemariti niti špekulativni dio koji doprinosi snažnom rastu cijena žitarica. Netko će u ovom trenutku platiti više za kukuruz ili pšenicu očekujući da će doći do manje ponude, a manja ponuda je posljedica manje proizvodnje uslijed rata. Svemu tome treba dodati i strah od rasta cijena zbog kojeg ljudi više kupuju stvarajući nepotrebne zalihe i zapravo tako pridonose porastu cijena. U mnogim bi zemljama Afrike i Bliskog istoka rat u Ukrajini mogao dovesti do gladi. Primjerice, prema dostupnim

podacima (UNCTAD, 2022), Kenija je jedna od zemalja koje preko pola svojih potreba za pšenicom rješavaju uvozom iz Ukrajine i Rusije, slobodno možemo reći, divova na svjetskom tržištu žitarica. Podaci Konferencije UN-a o trgovini i razvoju (UNCTAD, 2022) „pokazuju da su Somalija i Benin stopostotno upućeni na uvoz pšenice iz Rusije i Ukrajine. Ukupno 15 afričkih zemalja odatle uvozi barem pola svoje pšenice, dok ukupno 25 uvozi barem trećinu”. Osim zemalja Afrike problemom sa žitaricama pogođene su i zemlje Bliskog istoka. Stalna geopolitička napetost na tom području mogla bi tako uskoro teško pogoditi i Libanon koji oko 95 % žitarica uvozi upravo preko Crnog mora. Također, UNICEF je upozorio na moguću „eksploziju smrti djece” (UNICEF, 2022) ako se svijet fokusira samo na rat u Ukrajini i ne poduzme aktivnosti u cilju zaštite djece. Tako su UN-ove agencije procijenile da se više od 200 000 ljudi u Somaliji suočava s katastrofalnom glađu, da se gotovo 18 milijuna Sudanaca suočilo s glađu u 2022. te da istovremeno i 19 milijuna Jemenaca pati zbog nestašice hrane. Dramatično stanje u zemljama u razvoju pokušava se riješiti uvođenjem novih ruta i normaliziranjem opskrbe žitom za vrijeme agresije. U nastavku rada detaljno se istražuju pokušaji normalizacije te perspektive daljnjeg nastojanja za prevladavanje postojećeg stanja.

3. Pokušaji normaliziranja opskrbe žitom za vrijeme trajanja agresije na Ukrajinu

Europska unija sama može opskrbiti svoje stanovništvo proizvodnim kapacitetima te stoga investira u infrastrukturu i modernizaciju proizvodnje kako bi povećala već postojeće kapacitete. U Tablici 1 uspoređuje se izvoz pšeničnih proizvoda iz Ukrajine u Europske unije. Usporedne godine su od 2018. do 2022., a podatci pokazuju usporedbu količina izvoza žitarica iz Ukrajine u EU i svijet prije i nakon ruske invazije na Ukrajinu. Vrijednosti u tablicama iskazane su u tisućama USD.

Tablica 1 pokazuje da je u razdoblju prije napada Rusije na Ukrajinu u veljači 2022. godine Europska unija iz Ukrajine uvezla u 2021. godini ukupno 2.079.622.000 USD vrijednosti žitarica, dok je 2022. godine ta brojka bila duplo veća, odnosno te je godine Europska unija iz Ukrajine uvezla 4.766.185.000 USD vrijednosti žitarica.

Isto je tako vidljivo da je u pandemijskoj 2020. godini bio najmanji izvoz žitarica iz Ukrajine zbog evidentnih problema u transportu i isporuci koji su se pojavili zbog pandemije. Nakon što se suradnja u 2021. godine oporavila i vratila na iznose prije pandemije, u 2022. dolazi do značajnog povećanja izvoza žitarica iz Ukrajine u EU. Uvoz je povećan za preko 35 % u EU dok je istovremeno pao za preko 25 % sveukupan izvoz žitarica iz Ukrajine. Izneseni podatci pokazuju u kojoj mjeri je zbog navedene agresije zabilježen dramatični poremećaj u opskrbi žitarica, odnosno u međunarodnom poslovanju u svijetu i Europskoj uniji.

Tablica 1. Uvoz žitarica iz Ukrajine u Europsku uniju do 2018. do 2022. (vrijednost u tisućama USD)

uvoznici	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
svijet	7 240 558	9 633 334	9 410 669	12 343 846	9 170 803
Europska unija (EU 28)	2 223 132	2 628 520	1 780 410	2 079 622	4 766 185
Rumunjska	5 508	2 068	8 174	1 850	1 277 323
Španjolska	642 970	764 825	543 182	644 883	983 545
Poljska	35 584	26 929	5 320	16 892	645 978
Italija	335 632	282 683	159 815	237 563	405 496
Mađarska	6 457	4 060	5 376	7 418	401 221
Nizozemska	556 446	623 587	513 149	552 241	338 870
Njemačka	148 330	234 660	61 453	46 395	135 354
Slovačka	10	666	74	153	115 737
Portugal	113 231	150 672	129 531	150 308	78 111
Grčka	14 837	7 843	18 066	13 180	60 143
Belgija	104 674	131 456	92 088	157 148	58 956
Litva	24 300	60 561	25 967	10 166	58 534
Ujedinjeno Kraljevstvo	82 930	135 419	116 950	144 773	40 656
Cipar	17 749	15 186	16 151	20 571	39 182
Irska	62 305	133 900	81 151	66 559	38 590
Austrija	2658	1194	1143	1775	28 189
Bugarska	202	594	601	1599	9776
Hrvatska	0	0	5	203	9656
Francuska	10 295	11 827	28	283	9426
Češka	254	749	1002	2293	9193
Estonija	1041	858	57	115	8749
Malta	265	3	8	1	5755
Latvija	3892	4000	1020	2145	4918
Slovenija	0	0	1		2548
Danska	48 673	34 674	18	936	138
Luksemburg	0	0	0		96
Finska	4 866	79	73	129	27
Švedska	23	27	7	43	18

Izvor: Trade Map (2023)

Važno je naglasiti da je istovremeno Ukrajina u 2021. u Europsku uniju izvezla 8,5 % životinjskih i biljnih masti i ulja, najviše od suncokretovih sjemenki u usporedbi sa 7,3 % žitarica (European Commission, 2022).

Ukrajina, kao i Rusija, većinu je svojih dobara do početka rata izvozila preko Crnog mora. Ono je bilo središnja luka iz koje se prehrambenim proizvodima opskrbljivalo globalno, a ponajviše u siromašnije dijelove svijeta. Najveća posljedica rata u Ukrajini proizlazi iz činjenice da ona opskrbljuje zemlje u razvoju čija opskrba hranom ovisi o uvozu prehrambenih proizvoda iz Ukrajine (Hellegers, 2022).

Napadom Rusije na Ukrajinu poremetio se dosadašnji izvoz. Ukrajinski izvoz pogođen je ratnim stanjem koji sa sobom vuče nedostatak radne snage i uništavanje infrastrukture. Na taj način pokušava se oslabiti zemlja pod napadom. Europska unija i ostatak svijeta morali su smisliti rješenje da bi Ukrajina nastavila izvoziti svoje prehrambene proizvode, većinom žitarice, i na taj način ne pogoršati već prisutnu svjetsku krizu opskrbe hranom. U Turskoj se 2022. godine zbog spomenute krize potpisuje Crnomorska inicijativa o prijevozu žitarica. Sporazum je potpisan između Turske, Ukrajine, Ujedinjenih naroda i Rusije. Te godine Ukrajina je gotovo potpuno stala s izvozom žitarica zbog posljedica ratnog stanja, a s druge je strane i Rusija zaustavila izvoz svojih žitarica. Navedene zemlje, potaknute situacijom da kao dva najveća izvoznika žitarica ne opskrbljuju izvozom svojih prehrambenih proizvoda druge zemlje te strahom od nestašice hrane, dogovaraju potpisivanje Crnomorske inicijative za žitarice. Zemlje su sporazum potpisale u srpnju, a vrijeme trajanja sporazuma iznosio je 120 dana. Turska je jedan od bitnih članova sporazuma jer ona ima kontrolu nad pomorskim rutama Crnog mora (UN). Inicijativa uključuje izvoz prehrambenih proizvoda i gnojiva preko luka Odese, Čornomorska i Youzhny/Pivdennyja. To su, prema sporazumu koji je potpisan, luke u kojima bi se neometano trebao nastaviti izvoz dobara u vrijeme rata. Osnovani su i zajednički koordinacijski centar koji provjerava teretne brodove koji izvoze ukrajinsku robu kroz Istanbul. On se sastoji od članova UN-a, Rusije, Turske i Ukrajine.

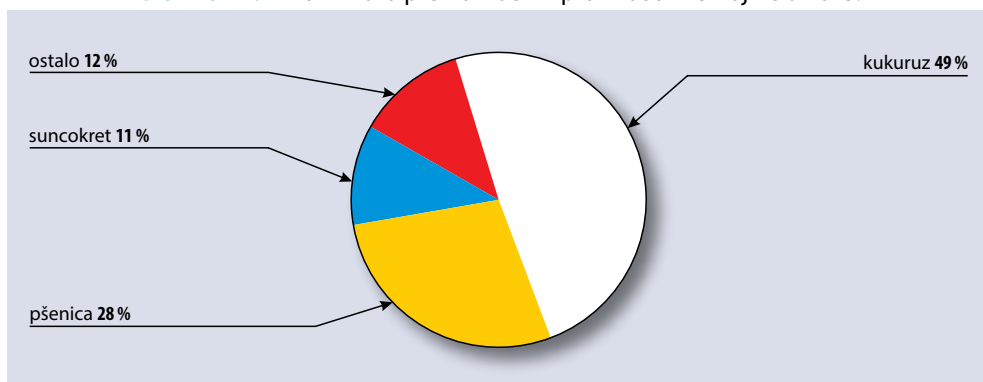
Međutim, to nije bio jedini koridor preko kojeg je Ukrajina izvozila žitarice. Europska unija osigurala je Ukrajini koridore preko Dunava sve do Rumunjske i njihove luke Constante kao najveće europske luke za izvoz žitarica (Kristović, 2022). Od početka invazije preko nje je obrađeno i izvezeno gotovo milijun tona žitarica iz Ukrajine. No, to stvara probleme rumunjskim poljoprivrednicima koji se spremaju na izvoz svoje pšenice, pa Rumunji apeliraju na Europsku uniju da uloži u povećanje kapaciteta luke da ne bi došlo do dodatnih zastoja, pa čak i obustave izvoza preko luke (VOA, 2022).

Druga je osigurana ruta preko zapadnih granica Ukrajine, odnosno preko Poljske, Slovačke, Mađarske i Moldavije, a Ukrajini je ponuđena mogućnost izvoza i preko hrvatskih luka. U kolovozu 2023. održan je sastanak s diplomatskim čelnicima na kojem je Hrvatska ponudila Ukrajini mogućnost izvoza žita preko Dunava sve do luke u Rijeci gdje bi se žito direktno izvezilo pomorskim putem u državu u razvoju (*Vlada Republike Hrvatske*, 2023).

Zbog Crnomorske inicijative i ulaganja napora ostalih zemalja iz Ukrajine je do srpnja 2023. godine izvezeno 33 milijuna tona prehrambenih proizvoda, većinom žitarica. Pritom je oko 50 % izvoza činio kukuruz (*Europsko vijeće*, 2023a).

Na Grafikonu 1 prikazana je struktura žitarica po vrsti koje su izvezene iz Ukrajine pod Crnomorskom inicijativom do srpnja 2023. godine. Prije svega vidi se da je to najvećim dijelom kukuruz (51 %), pšenica (27 %), suncokretovi proizvodi (11 %) te ostale žitarice (10 %).

Grafikon 1. Prikaz izvoza prehrambenih proizvoda iz Ukrajine u 2023.

Izvor: obrada autora prema *Europskom vijeću* (2023)

U okviru Crnomorske inicijative za žitarice u zemlje u razvoju izvezeno je 65 % pšenice, a u razvijene zemlje 35 %. Kad je riječ o kukuruzu, omjer je bio skoro jednak: u zemlje u razvoju izvezeno je 51 %, a u razvijene zemlje 49 %. Prema podacima Zajedničkog koordinacijskog centra Crnomorske inicijative za žitarice iz srpnja 2023. (UN, 2023), u okviru Svjetskog programa za hranu Ujedinjenih naroda (WFP) kao najveće humanitarne organizacije na svijetu iz crnomorskih luka prevozila se i pšenica. Do srpnja 2023. program je kupio 80 % svojih zaliha žitarica iz Ukrajine, što je porast u odnosu na 50 % prije rata. Tijekom provedbe inicijative više od 725 000 tona pšenice iz ukrajinskih luka otišlo je u Etiopiju, Jemen, Afganistan, Sudan, Somaliju, Keniju i Džibuti.

Od ukupne količine izvezene pšenice 65 % izvozi se u zemlje u razvoju te čak 51 % ukupno izvezenog kukuruza (*Europsko vijeće*, 2023a). Očito je da je udio izvoza žitarica iz Ukrajine u zemlje u razvoju izuzetno značajan ne samo za gospodarstvo Ukrajine nego i za prehranu velikog broja zemalja u razvoju.

Ukrajina je bez obzira na ratno stanje 2022. godine i stanje infrastrukture uspjela ostvariti dobar izvoz prema Europskoj uniji i, što je i najbitnije, prema zemljama u razvoju koje ovise o njenom izvozu. U obzir treba uzeti i činjenicu da je zbog početka rata u 2022. godini izvoz iz Ukrajine bio u potpunosti obustavljen gotovo četiri mjeseca, sve do dogovora oko Crnomorske inicijative. Također je nastao i problem u ka-

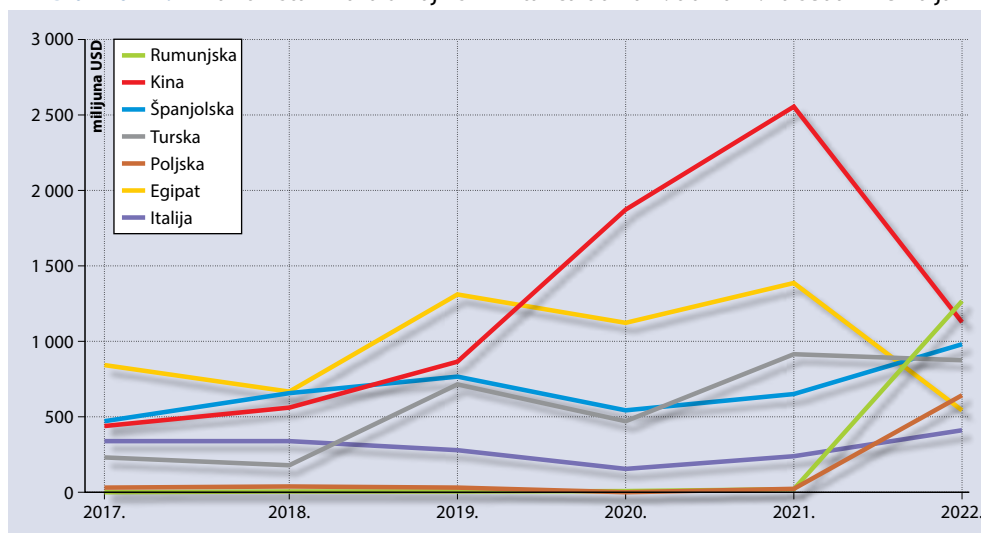

pacitetu skladištenja ukrajinskih žitarica u silosima koji se trebaju početi prazniti kako usjevi ne bi propali i da bi zemlje koje uvoze ukrajinsko žito bile opskrbljene tim prehrambenim proizvodima. Naravno, glavnu ulogu u tome procesu imala je sigurnosna situacija u Ukrajini.

Prije rata Ukrajina je izvozila više žitarica nego cijela Europska unija i opskrbljivala je oko polovicu sjemenki suncokreta i ulja kojima se u svijetu trguje. Čak i u sezoni 2022./2023., prvoj punoj godini pod ruskom invazijom, Ukrajina je bila šesti najveći otpremnik pšenice i treći po veličini kukuruza. Kako se sezona bližila kraju krajem lipnja, ukrajinski izvoz žitarica iznosio je više od 48 milijuna tona, što je otprilike razina sezone 2021./2022. (Quinn, 2023). Dakle, bez obzira na ratne uvjete od svjetske je važnosti za globalnu opskrbu hranom da se Ukrajini omogući neometan izvoz žitarica i ostalih prehrambenih proizvoda.

Na Grafikonu 2 prikazana su značajna tržišta izvoza od 2018. godine do 2022. godine i putanja vrijednosti izvoza u milijunima USD.

Grafikon 2. Prikaz tržišta izvoza ukrajinskih žitarica od 2017. do 2022. za sedam zemalja

Izvor: Trade Map (2022)

Uz navedena tržišta Ukrajina je velike vrijednosti žita izvezla i u ostale dijelove svijeta, poput zemalja kao što su Turska i Kina. Tijekom rata uvoz i izvoz ne diktiraju samo mogućnosti koje zemlja izvoznica ima zbog poteškoća u izvozu i sigurnosti izvoza, već i politički utjecaj, odnosno u ratnim uvjetima trgovinu uvelike može usmjeriti određeni politički utjecaj na njezino odvijanje. U Grafikonu 2 može se vidjeti koliko je od početka rata pao izvoz na kinesko tržište. U interesu svih zemalja koje sudjeluju u međunarodnoj trgovini jest da se ona odvija neometano da ne bi imala utjecaja na domaće tržište i na globalizaciju općenito.

Europske mjere imale su utjecaj na povećanje uvoza žitarica iz Ukrajine jer se olakšalo njihovo kretanje na europskom području da bi se spasili urodi koji su već skladišteni u silosima i kako bi se mogle izvoziti i skladištiti nove količine prehrambenih proizvoda. Vidljivo je da su mjere bile učinkovite i da je značajno povećan izvoz žitarica iz Ukrajine 2022. godine u EU-a. Europske zemlje u kojima se najviše povećao uvoz ukrajinskog žita od 2021. godine jesu Španjolska, Poljska i Rumunjska. Rumunjska je također, kao što je već napomenuto, zbog geostrateške pozicije i luke na Crnom moru postala alternativa za izvoz žitarica u zemlje u razvoju, pa se zbog toga posljedično povećao i uvoz žitarica u tu zemlju.

Izvoz suncokretovog ulja povećao se 10 % u odnosu na 2022. godinu, a kukuruz je ostao na približno istom postotku izvoza. Izvoz sojinog ulja narastao je gotovo 20 %. Iz grafičkog prikaza možemo zaključiti da se izvoz prehrambenih proizvoda u 2023. godini iz Ukrajine u Europsku uniju povećao u odnosu na 2022. godinu. Uz to je važan podatak da se izvoz određenih prehrambenih proizvoda povećao u 2023. godini u odnosu na 2021. godinu, koja predstavlja godinu prije početka ruske invazije.

Europska unija različitim mjerama pokušava ojačati međunarodnu trgovinu prehrambenih proizvoda i umanjiti krizu opskrbe hranom u svijetu koja je pod utjecajem ruske invazije na Ukrajinu ugrozila opskrbu zemalja u razvoju.

Generalni sekretar UN-a Antonio Guterres osigurao je sporazum o deblokadi izvoza žitarica i gnojiva i time omogućio Ukrajini slanje robe iz ključne luke u Odesi te je upozorio da bi se trenutna prehrambena kriza u svijetu mogla pretvoriti u prehrambenu katastrofu globalnih razmjera u narednom periodu (*Otvoreno.hr*, 2022).

Unatoč postignutom dogovoru između Rusije i Ukrajine uz posredovanje međunarodnih institucija izvoz žita usporeno napreduje i to zbog više razloga. Prvenstveno stoga što ukrajinske luke trenutno ne rade punim kapacitetima, već samo dijelom nekadašnjih predratnih kapaciteta. Brodove se nakon ulaska u Crno more detaljno, prema postignutom sporazumu, kontroliralo u Istanbulu da ne bi slučajno prevozili oružje, a nakon izlaska kontrolira se prevoze li brodovi možda ukradeno žito. Te spore i vrlo često izuzetno zahtjevne kontrole usporavaju izvoz odnosno uvoz žitarica u zemlje u razvoju. Povećani su i transportni troškovi zbog povećanja ostalih troškova ili nemogućnosti osiguranja brodarskih kompanija koje usprkos rizicima žele raditi u tako otežanim uvjetima. Naime, mnoga osiguravajuća društva ne žele osigurati transport koji se kreće kriznim područjem. Brodarske kompanije koje su ranije prometovale Crnim morem prebacile su se na druge rute. Tako dolazi do globalnog poremećaja ne samo u proizvodnji već i u prijevozu hrane. To su samo neki od razloga zbog čega se iz Ukrajine u ovom trenutku može izvesti samo jedan dio raspoloživog prethodno uskladištenog žita. Među najvećim kupcima, odnosno uvoznicima su Iran, Egipat i Libija. Žitarice su u tim zemljama izuzetno potrebne tako da vlade tih zemalja uglavnom ne postavljaju pitanja o podrijetlu i cijeni robe. Gubitke zbog

smanjenog izvoza ukrajinskog žita nije nimalo lako nadoknaditi u zemljama posredno pogođenim agresijom, kao što to zorno pokazuju podaci o proizvodnji, trgovini i skladištenju, pogotovo zato što drastično povećani transportni troškovi u udaljenije zemlje u razvoju čine ionako već prethodno narasle troškove žitarica još većima (*Europsko vijeće*, 2023b).

Ruska invazija na Ukrajinu znači da „inflacija cijena hrane koja je mučila globalne potrošače sada prelazi u potpunu krizu, potencijalno nadmašujući čak i posljedice pandemije i gurajući milijune drugih u glad” (*Deutsche Welle*, 2022). Tako je u svojoj analizi iz lipnja 2022. *Deutsche Welle* pokušao objasniti glavne razloge za porast cijene pšenice na svjetskim tržištima nakon ruske invazije na Ukrajinu i pritom nakon sveobuhvatnog istraživanja navodi: „Cijena pšenice godinama je bila na oko 200 eura za tonu, a potom je naglo skočila na 400 eura. No, od oko 785 milijuna tona godišnje proizvodnje pšenice, samo se oko četvrtine proda na svjetskom tržištu, dok se ostatak potroši u državama koje su je proizvele” (*Deutsche Welle*, 2022).

Rat u Ukrajini u kratkom je roku u Europi udvostručio, a u nekim zemljama i utrostručio cijene jestivog ulja u trgovinama jer je baš Ukrajina najveći proizvođač suncokretovih sjemenki, a na drugom je mjestu iza nje Rusija. Ruska invazija na Ukrajinu dovela je do novih šokova i nesigurnosti na svjetskim tržištima hrane u kontekstu već prisutnog znatnog pritiska na cijene hrane i gnojiva koji su od sredine 2020. u porastu diljem svijeta.

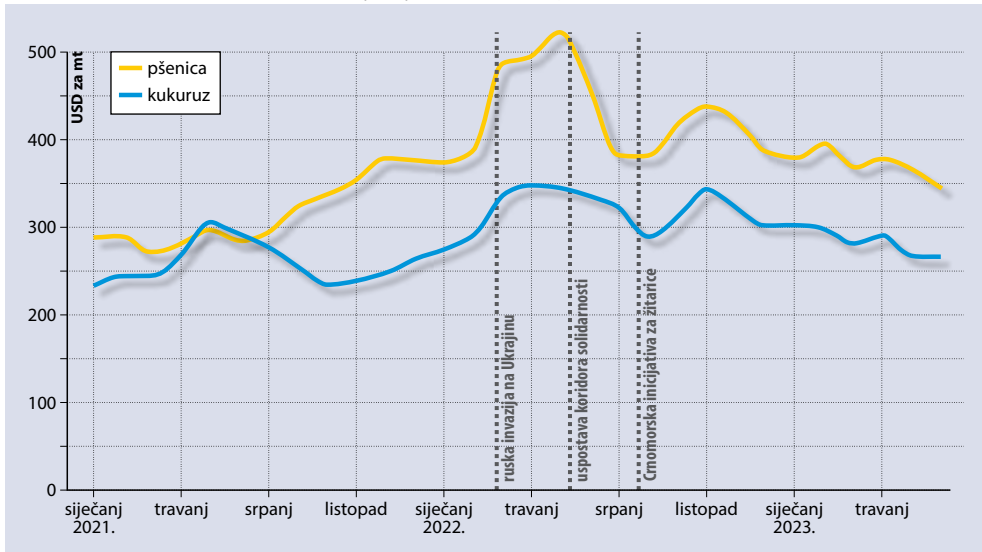
Cijena gnojiva porasla je 225 % u razdoblju od 2020. do ožujka 2022. godine (*Europsko vijeće*, 2023a). Iako je pšenica uglavnom lokalni proizvod, cijene se određuju na posebnim svjetskim trgovinskim platformama, tzv. burzama sirovina (engl. *commodities exchanges*), a iznos ovisi o omjeru ponude i potražnje. Proizvođačima, trgovcima i prerađivačima pšenice cijene s tih burzi služe kao orijentacija za određivanje cijena njihovih proizvoda.

U svibnju 2022. i francuski je *Le Monde* (Bronner, 2022) pokušao „rekonstruirati” zašto je došlo do rekordne cijene pšenice od 438 eura za tonu, zabilježene 16. svibnja. Nekoliko je događaja utjecalo na očekivanje smanjene ponude pšenice i stvorilo neravnotežu na svjetskom tržištu. Kao prvi razlog za povećanje cijene pšenice na svjetskim tržištima navode slabiju žetvu prošle sezone u Sjevernoj Americi i povećanu potražnju zbog rasta broja stanovnika na Zemlji. Na to se nadovezala ruska invazija na Ukrajinu čime je dodatno smanjena ponuda, potom ovogodišnji indijski embargo na izvoz pšenice zbog velike suše, ali i suša koja je ugrozila nasade u Francuskoj. Uz rat u Ukrajini, zabrane izvoza poput ovogodišnje u Indiji stvaraju nesigurnost na svjetskom tržištu koje potom reagira rastom cijena, što sve više ljudi dovodi u opasnost od nemogućnosti pristupa osnovnim prehrambenim proizvodima. Nesigurnost vezana za hranu udvostručila se u posljednje dvije godine, a Svjetski program za hranu procjenjuje da je 45 milijuna ljudi na rubu gladi. Prema ocjenama

analitičara, ova će globalna kriza toliko pogoršati situaciju da bi mogla prouzročiti nezabilježenu glad jer sukob pretvara milijune ljudi u izbjeglice i utječe na konstantan rast cijena hrane.

„Ruska invazija na Ukrajinu izaziva najgori skok globalnih cijena hrane, od razdoblja Velike recesije 2008. godine, koji bi mogao produbiti globalne probleme sa snabdijevanjem i cijenama, te dodatno rasplamsati pošast svjetske gladi i izazvati još veća politička previranja izvan zone sukoba”, ukazuje u svojoj analizi *The Washington Post* (2023) početkom godine. Ukrajina je, suočena s opsadom zemlje i ratom, zaustavila izvoz mesa, raži, heljde, šećera, prosa i soli te uvela razna druga ograničenja na izvoz pšenice i kukuruza. Rusija je privremeno zabranila izvoz žitarica u grupu bivših sovjetskih zemalja te ograničila izvoz nekih drugih prehrambenih proizvoda, što dodatno povećava troškove proizvodnje hrane na globalnom nivou i stvara poremećaje u međunarodnoj trgovini osnovnih prehrambenih proizvoda. Porast cijena hrane dovodi u pitanje sve globalne napore da se suzbije glad u nestabilnim zemljama ili zemljama u sukobu, od Afganistana do Haitija, te recentno obnovljenih sukoba na Bliskom istoku. Može se zaključiti da, iako su žitarice globalna roba, a cijene brašna, kruha i druge hrane rastu širom svijeta, zemlje koje će vjerojatno biti najviše pogođene, prema procjenama UNCTAD-a, one su koje najviše ovise o ukrajinskoj i ruskoj pšenici – uključujući, primjerice, Egipat, Tursku, Bangladeš, Indoneziju, Eritreju, Kazahstan, Mongoliju, Jemen, Azerbajdžan, Gruziju, Libanon i Somaliju (UNCTAD, 2022). Prema prikupljenim podacima cijene su pšenice porasle u nekim od tih zemalja čak 750 %. Zbog ruske invazije na Ukrajinu upitno je koliko će se poljoprivrednih površina u toj zemlji obraditi u narednom periodu. Moguće je da bi se nadolazeća žetva mogla smanjiti i do 50 % prema istraživanjima svjetskih organizacija. Uz krađu žitarica česti su i požari, slučajno ili namjerno izazvani, a mnoga polja na kojima su posađene žitarice postala su i prva crta bojišnice. S obzirom na to da oko žitnih polja nema dovoljno vode za gašenje požara, nitko se od lokalnih ukrajinskih poljoprivrednika ne usuđuje krenuti u borbu s požarima. Ipak, postojeći koridori solidarnosti, odnosno putovi koje je EU uspostavio da bi pomogao Ukrajini da izvozi svoje poljoprivredne proizvode poput Crnomorske inicijative za žitarice, doprinijeli su djelomičnom smanjenju cijena. Na Grafikonu 3 vidljivo je kretanje cijena žitarica u trenutku agresije i za vrijeme uspostave inicijativa koje su omogućile izvoz žitarica iz Ukrajine.

Cijene pšenice i kukuruza u proteklom periodu, što je vidljivo na Grafikonu 3, znatno su porasle oko datuma početka ruske invazije na Ukrajinu i ostale su visoke do svibnja 2022. Krajem svibnja uspostavljeni su prethodno spomenuti koridori solidarnosti i od tog su trenutka cijene žitarica počele padati. S obzirom na to da je Crnomorska inicijativa za žitarice pokrenuta u srpnju 2022., zamjećujemo blagi rast cijena u rujnu i listopadu 2022., ali i njihov ponovni pad u studenome i prosincu 2022. kao pozitivnu posljedicu tog sporazuma.

Grafikon 3. Kretanje cijena žitarica u periodu od 2018. od 2022.

Izvor: obrada prema *World bank* (2023)

Otada su se cijene nastavile postupno smanjivati, uz određene fluktuacije. I dalje je iznimno važno održavanje protoka ukrajinskih žitarica za globalnu sigurnost opskrbe hranom jer su ta sigurnost i cjenovna pristupačnost hrane ključni za normalno funkcioniranje društva. Opisani utjecaj ruske invazije na Ukrajinu na tržištu žitarica pokazuje u kojoj su mjeri i društvo u cjelini i globalno gospodarstvo povezani i u kojoj je mjeri značajan utjecaj pojedinih događaja na gospodarska kretanja. Ruska invazija na Ukrajinu dodatno je pogoršala globalnu krizu povezanu s hranom.

4. Zaključak

Rezultati istraživanja pokazuju da je izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Ukrajine izuzetno značajan te da se globalno snažno osjećaju negativni učinci rata i disfunkcionalna kretanja izvoza žitarica u svijetu. Prikazani rezultati istraživanja pokazuju da je uglavnom zbog rastućih cijena proizvodnih *inputa*, kao i zbog neizvjesnih političkih i gospodarskih kretanja koja utječu na sve dionike duž cijelog prehrambenog lanca, opskrba hranom, posebno žitaricama, postala iznimno rizična i dovela do značajnih poremećaja, što evidentno dovodi do povećanja gladi u svjetskim okvirima. Zbog raznih su čimbenika svjetske cijene poljoprivrednih *inputa* i roba bile na vrlo visokoj razini i prije ruske invazije, a dodatni pritisak na cijene bio je izazvan izbijanjem rata. Kao odgovor na postavljeno glavno istraživačko pitanje može se zaključiti da pristupačnost hrane, posebno žitarica zbog onemogućenog izvoza žitarica iz Ukrajine, i dalje predstavlja izvor velike zabrinutosti u svijetu zbog visokih tržišnih cijena i inflacijskih trendova.

Međunarodno poslovanje suočeno je u globaliziranom svijetu s mnogim izazovima. Aktualna je agresija Rusije na Ukrajinu izazov koji je narušio međunarodne gospodarske tokove. Međunarodno poslovanje izloženo je riziku opskrbe prehrambenim proizvodima, a posebno žitaricama, za siromašnije dijelove svijeta, odnosno zemlje u razvoju. Globalizirani svijet, bez obzira na sva nastojanja, ne uspijeva na zadovoljavajući način riješiti nastale probleme i socijalna neravnoteža konstantno raste. Ruska invazija na Ukrajinu uzdrmala je stanje na globalnoj razini, posebice vezano za međunarodnu trgovinu koja se našla pred novim izazovima nakon pandemije. Izvoz žitarica iz Ukrajine, koja je jedan od najvećih izvoznika i opskrbljivača zemalja u razvoju, ključan je za opskrbu i ublažavanje već postojeće krize opskrbe hranom na globalnoj razini. U radu su istražene poteškoće kontinuiranog izvoza žitarica uslijed ruske invazije. Poteškoće se pojavljuju ne samo na zbog općeg stanja infrastrukture i procesa obrade žitarica, već i zbog skladištenja žitarica u ratnim uvjetima. Europska unija u suradnji s WTO-om i ostalim zemljama osigurava nove alternativne tokove izvoza ukrajinskih žitarica da bi izvoz neometano funkcionirao. Crnomorska inicijativa pokazala se kao ključan alat za neometanu opskrbu zemalja u razvoju. Inicijativa je omogućila izvoz žitarica putem luka na Crnom moru, ali se zbog traženja novih kopnenih rješenja izvoza pojavio novi problem jer Rusija ne želi produžavati sporazum o sigurnoj plovidbi brodova kroz Crno more. Mjerom ukidanja carina na ukrajinsko žito olakšava se protok izvoza žitarica iz Ukrajine kroz sigurnija područja što stvara dodatne poteškoće u regulaciji uvoza žitarica u Europsku uniju. Europska unija također nailazi na mnoge prepreke u primjenjivanju mjera. U pokušaju zaštite domaće proizvodnje u određenim se državama stvara otpor u odnosu na uvoz ukrajinskog žita zbog straha od kraha cijena vlastitih proizvoda na tržištu. Iako su promjene dramatične, ovo istraživanje pokazalo je da se međunarodno poslovanje dijelom prilagodilo tim dramatičnim promjenama te da je moguća stabilizacija u kratkom roku, ali samo ako uspiju nastojanja u prevladavanju razlika i postizanju mira u Ukrajini. Nažalost, recentna zbivanja na Bliskom istoku ne daju previše nade da će uz agresiju na Ukrajinu doći do smirivanja stanja i ponovne uspostave sigurne opskrbe žitaricama na globalnom tržištu.

Literatura

1. *Al Jazeera* (2022, 19. lipnja). Kako je ruska invazija na Ukrajinu dovela svijet na rub gladi. <https://balkans.aljazeera.net/news/economy/2022/6/19/kako-je-rusko-ukrajinski-rat-pokrenuo-globalnu-prehrambenu-krizu> (10. rujna 2023.)
2. Andrijić, I. i Pavlović, D. (2021). *Međunarodna trgovina u globalnom okruženju*. Zagreb: Plejada d.o.o.
3. Bjelić, P., Trošić Jelisavac, S. i Petrović Popović, I. (2010). *Savremena međunarodna trgovina*. Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu.
4. Bronner, L. (2022, 12. svibnja). War in Ukraine threatens the world's breadbasket. *Le Monde* https://www.lemonde.fr/en/economy/article/2022/05/12/war-in-ukraine-threatens-the-world-s-breadbasket_5983258_19.html (31. siječnja 2023.)
5. *Deutsche Welle* (2022, 14. svibnja). <https://www.dw.com/en/g7-warn-of-global-food-crisis-vow-indefinite-supply-of-weapons-for-ukraine/a-61801127> (28. prosinca 2022.)
6. *European Commission* (2022). Trade, Ukraine. https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/ukraine_en (28. kolovoza 2023.)
7. *Europsko vijeće* (2023a). Food security and affordability. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/food-security-and-affordability/> (1. rujna 2023.)
8. *Europsko vijeće* (2023b). Infographics – Ukrainian grain exports explained. <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/ukrainian-grain-exports-explained/> (25. rujna 2023.)
9. Hellegers, P. (2022). Food security vulnerability due to trade dependencies on Russia and Ukraine, *Food Security*, 14, 1503–1510. <https://doi.org/10.1007/s12571-022-01306-8> (20. kolovoza 2023.)
10. Jagran, J. (2014, 15. prosinca). What is Foreign Trade. <https://www.jagranjosh.com/general-knowledge/what-is-foreigntrade-1418626659-1> (10. rujna 2023.)
11. Kristović, I. (2022). Ukrajina i dalje izvozi hranu, ali puno manje nego prije rata. <https://faktograf.hr/2022/07/04/ukrajina-i-dalje-izvozi-hranu-ali-puno-manje-nego-prije-rata/> (31. srpnja 2023.)
12. Madžar, L. (2022). The impact of the Ukrainian crisis on international trade flows and food security. *Glasnik za društvene nauke*, 12 (3), 32-48.
13. Martinović, D. (2022). Istočno partnerstvo i politika proširenja EU-a u kontekstu rata u Ukrajini. *Forum za sigurnosne studije*, 6 (6), 61-88. <https://hrcak.srce.hr/303585>
14. Musladin, M. (2013). Istočno susjedstvo Europske Unije: Bjelorusija, Moldova i Ukrajina. *Politička misao*, 50 (3), 56-78. <https://hrcak.srce.hr/file/158663>
15. Nekhay, O., Gay, S. H. i Fellmann, T. (2011). A free trade between Ukraine and the European Union: Challenges and Opportunities for Agricultural Markets. *European Association of Agricultural Economists, 2011 International Congress*. Switzerland: Zurich. <https://doi.org/10.22004/ag.econ.114616>
16. *Otvoreno.hr* (2022, 9. lipnja). Gutters: Trenutna prehrambena kriza mogla bi se brzo pretvoriti u prehrambenu katastrofu globalnih razmjera. <https://www.otvoreno.hr/vijesti/gutteres-trenutna-prehrambena-kriza-mogla-bi-se-brzo-pretvoriti-u-prehrambenu-katastrofu-globalnih-razmjera-2023/420622> (12. prosinca 2022.)
17. Popović, V. i Zovko, D. (2022). Međunarodnopravna obilježja istočne Europe s posebnim osvrtom na Ukrajinu. *Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru*, 1(30), 67-85. <https://doi.org/10.47960/2637-2495.2022.30.67>

18. Radenković, V. (2020). Europska politika susjedstva – Istočno partnerstvo (diplomski rad). <https://dabar.srce.hr/islandora/object/unipu%3A4328> (20. kolovoza 2023.)
19. *The Washington Post* (2023, 10. siječnja). Egg prices haven't come down with inflation. Here's why. <https://www.washingtonpost.com/business/2023/01/10/price-swings-inflation/> (29. siječnja 2023.)
20. *Trade Map* (2022). https://www.trademap.org/Country_SelProductCountry_TS_Graph.aspx?nvpm (27. kolovoza 2023.)
21. *Trade Map* (2023). https://www.trademap.org/Country_SelProductCountry (7. rujna 2023.)
22. Travnikar, T. (2022). Vulnerability of the Slovenian food system in connection with the war in Ukraine. *Journal of Central European Agriculture*, 23 (4), 921-934. <https://doi.org/10.5513/JCEA01/23.4.3775>
23. UN (2023). Black Sea Grain Initiative, Joint Coordination Centre. <https://www.un.org/en/black-sea-grain-initiative/vessel-movements> (6. listopada 2023.)
24. UN Comtrade (2020). The International World Trade Statistics Yearbook. <https://comtradeapi.un.org/files/v1/app/publicationfiles/2020/VolI2020.pdf> (25. listopada 2023.)
25. UNCTAD (2022). Trade and Development Report. Development prospects in a fractured world. <https://unctad.org/tdr2022> (14. rujna 2023.)
26. UNICEF (2022, 7. travnja). As the war in Ukraine continues, millions of children in the Middle East and North Africa at increased risk of malnutrition amid food price hikes. <https://www.unicef.org/mena/press-releases/war-ukraine-continues-millions-children-middle-east-and-north-africa-increased-risk> (15. prosinca 2022.)
27. *Vlada Republike Hrvatske* (2023, 26. kolovoza). Grlić Radman za Novi list: Rijeke je glavna hrvatska luka za izvoz ukrajinskih žitarica. <https://vlada.gov.hr/vijesti/grlic-radman-za-novi-list-rijeka-je-glavna-hrvatska-luka-za-izvoz-ukrajinskih-zitarica/38888> (28. kolovoza 2023.)
28. VOA Voice of America (2022). <https://www.voanews.com/author/voa-ukrainian-service/moqyr>. (22. studenog 2022.)
29. Quinn A. (2023). The Washington Post, What End of Ukraine Grain Export Deal Means for the World https://www.washingtonpost.com/business/2023/07/19/what-end-of-ukraine-grain-export-deal-means-for-the-world/28ac8c3e-265e-11ee-9201-826e5bb78fa1_story.html (7. kolovoza 2023.)
30. *World bank* (2023, 3. listopada). Commodity Markets. <https://www.worldbank.org/en/research/commodity-markets> (6. listopada 2023.)

Analysis and perspectives of the impact of aggression against Ukraine on global grain supply

Abstract

The aggression against Ukraine is strongly affecting grain exports and consequently causing a significant disruption in food supply. This paper analyses the impact of the war on global grain supply security and explores the causes and consequences of the severe disturbance in the global food market. The research focuses on the trend of price escalation and food supply insecurity. The aim of this study is to analyse the situation and perspectives of the geostrategic position of one of the world's largest grain exporters. It investigates and analyses the extent to which the disruption of grain supply from Ukraine affects the export and import of grains in the rest of the world, particularly in countries directly reliant on Ukrainian grain imports. The research was conducted by comparing available secondary data before and after the aggression. The study addresses the following research questions: To what extent does the aggression on Ukraine affect the export of grains from that country; To what extent has global food supply security been compromised due to the aggression on Ukraine; What are the consequences of the war for grain-importing countries, and how much has aggression affected food prices worldwide? The results of the quantitative research enable the projection of the war's consequences in grain-importing countries.

Keywords: international business, globalization, aggression in Ukraine, grain